

וכן תעשו

50 ו. כ"ק אדמו"ר הרי"צ - ספר השיחות תרצ"ו עמ' 297

כשאמר הקב"ה לבני-ישראל 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', נבנה אצל כל יהודי שהיה שם - וכן אצל כל יהודי שעתיד להיוולד עד ביאת המשיח - 'בית-מקדש' קטן, בלב. כאשר יהודי היה נכנס לבית-המקדש, היה משתקף ומתגלה אותו בית קדוש וגדול בתוך בית-המקדש הקטן שלו.

ז. הרב זלמן סורוצקין - אזניים לתורה, שמות כה, ח

שהקב"ה קידש את ישראל ומסר להם את הכח לקדש כל דבר אשר יצוה להם, וכן אנו אומרים: "מקדש ישראל", והם מקדשים את הזמנים. ולפיכך לא נאמר כאן: "ועשו לי משכן", אף: "ועשו לי מקדש", שהם יקדשו (במו פיהם וע"י משיחת ושמירת המשכן בקדושה ובטהרה) את המשכן והיה קודש: "ועשו לי מקדש" ואז "ושכנתי בתוכם", נמצא שלא במשכן ישרה ה' את שכנתו, אלא בקדושת ישראל, שיוסיפו אל בנין המשכן, ולכן נאמר "ושכנתי בתוכם", וכמו שנאמר "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כ"ב) ובתוך קדושה זו תשכון השכינה.

ח. תלמוד ירושלמי, מסכת ראש השנה פ"א ה"ג

א"ר סימון כתיב [דברים ד ח] ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים וגו'. אי זו אומה כאומה הזאת בנוהג שבעולם השלטון אומר הדין היום והליסטים אומר למחר הדין למי שומעין לא לשלטון אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן אמרו ב"ד היום ראש השנה הקדוש ברוך הוא אומר למלאכי השרת העמידו בימה יעמדו סניגורין יעמדו קטיגורין שאמרו בני היום ראש השנה. נמלכו ב"ד לעברה למחר הקדוש ברוך הוא אומר למלאכי השרת העבירו בימה יעברו סניגורין יעברו קטיגורין שנמלכו בני לעברה למחר מ"ט [תהילים פא ה] כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב. ר' קריספא בשם ר' יוחנן לשעבר [ויקרא כג ד] אלה מועדי ה' מיכן ואילך אשר תקראו אותם. א"ר אילא אם קריתם אותם הם מועדי ואם לאו אינן מועדי.

ט. מלבי"ם שמות פרק כה פסוק ח

שענין המשכן היה קבוצת כל נפשות ישראל לקומה שלמה מתיחסת עם האלהות שבעולם הגדול, שעולם הגדול הוא המקדש של מעלה, והראה ה' למשה את המקדש הגדול וכל צפונותיו וגזיו ומשכיותיו שעז"א בכל ביתי נאמן הוא. כי הראה לו ביתו הגדול וסודותיו שהוא המקדש הכולל שעז"א ככל אשר אני מראה אותך, ועז"א שביום הוקם מקדש של מטה הוקם מקדש של מעלה עמו. שמאז נמשך השפעת ה' בעולם הגדול לפי העבודה והקדושה במקדש של מטה, וצוה וכן תעשו שכל אחד יבנה לו מקדש בחדרי לבבו, כי יכין א"ע להיות מקדש לה' ומעון לשכינת עוזו. כמ"ש ה' לדוד (ש"ב ז) והגיד לך ה' כי בית יעשה לך ה', ר"ל שאתה בעצמך תהיה בית לה' כי דוד היה רגל רביעי שבמרכבה, ובאופן זה כן תעשו לדורות שכל יבנה מקדש בחדרי לבבו ויכין מזבח להעלות כל חלקי נפשו לה', עד שימסור נפשו לכבודו בכל עת כמ"ש אברהם ואנכי עפר אפר, שחשב א"ע שהועלה עולה לה' ואפרו צבור על מזבח הלב הנשבר והנדכה לפני קונו:

א. שמות פרק כה פסוק ח

5 ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:

ב. בעל הטורים שמות פרשת תרומה פרק כה פסוק ח

ושכנתי. רמז לבית ראשון ושכן ת"י שנים. וכן ואתה קדוש יושב תהלות ישראל (תהלים כב ד) קדוש עולה ת"י. שמנין קדוש היה תהלות בישראל. ויש בו אותיות שני ת"ך. רמז לת"ך שנים של בית שני:

ג. רבי משה אלשיך הקדוש - שמות פרק כה פסוק ח

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו. (ח - ט):

הנה תצילנה אזנים משמוע כדבר הזר הזה, כי איזה הדרך ישכון אור שכינתו יתברך בארץ הלזו במקדש כונו בני האדם. וכאשר ראה כן תמה שלמה המלך ע"ה באומרו (מלכים א ח כז) האמנם ישב אלהים על הארץ כו'... הנה תשובתו בצדו הלא היא כי שם שער השמים מקום אל הורדת השפע העליון להאיר על הארץ ולדרים עליה, ומאז נברא העולם שרתה שכינה במקום ההוא, כי על כן שם הקריבו את קרבנם אדם ונח, ואברהם את יצחק בנו, והטעם כי הוא מכוון כנגד בית המקדש של מעלה. כמאמרם ז"ל (ירושלמי ברכות ד ה) על מכוון לשבתך (שמות טו יז) מכוון לשבתך. ... ועל ידי כן הטיבו אשר דברו רבותינו ז"ל באומרם כי הנכנס בבית המקדש של מטה מעלה עליו הקדוש ברוך הוא כאילו נכנס בשל מעלה, והכהן המקריב את עולת איש כאילו מקריב בשל מעלה. כי לסיבות הנזכרות בית המקדש העליון היה כיורד ומתלבש בבית המקדש של מטה בכל פרטיו, וכאילו מקדש של מטה ושל מעלה יעמדו יחד. ועל כן לא יפלא שבתו יתברך במקדש אשר על הארץ, כי שם ביתו יתברך העליון כאילו יושב בשני העולמות כאחד...

ועוד יתכן דרך שני בביאור הכתובים. והוא בשום לב אל אומר וושכנתי בתוכם ולא אמר בתוכו. והוא כי הנה שמעתי לומדים מכאן כי עיקר השראת שכינה באדם הוא ולא בבית מאומרו בתוכם.... ועל פי הדברים האלה תהיה כוונת הכתוב ועשו לי מקדש כו'. כי אחת דבר אלהים שנים זו שמענו. אחת ועשו לי מקדש, שנית שיעשו באופן יתקיים המקדש במה שיכשירו מעשיהם להיות עצמם היכל ה', ותהיה שכינתו יתברך שוכנת בתוכם ובקרבם שיהיו היכל ה' המה, שויה נועם ה' עליהם בעצם. וזהו ושכנתי בתוכם, כי אין הוא יתברך עושה עיקר מהעצם ואבנים, כי אם מהאנשים צדיקים אשר נפשותיהם משכנות לאביר יעקב.

ד. של"ה מסכת תענית פרק נר מצוה

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' (שמות כה, ח), ושכנתי 'בתוכו' הוה ליה למימר. אלא אמר ושכנתי 'בתוכם', כי כל אדם מחויב לעשות מקדש, ודבר זה נוהג תמיד.

ה. שיח ישראל עמוד מ'

זקני החסידים היו חוזרים על סיפור זה בדחילו ורחימו ופעמים אף היו מוסיפים בלחשה ואומרים: "וכהיום הזה, הקב"ה מתגורר אצל מי שלמצער אינו משליכו החוצה..."

י. ירמיהו פרק ז פסוק א - יא

100 הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יקנז לאמר: עמד בשער בית יקנז וקראת שם את הדבר הזה ואמרתי שמעו דבר יקנז כל יהודה הנבאים בשערים האלה להשתחוות ליקנז: ס כה אמר יקנז צבאות אלהי ישראל הטיבו דרכיכם ומעלליכם ואשכנח אתכם במקום הזה: אל תבטחו לכם אל דברי השקר לאמר היכל יקנז היכל יקנז היכל יקנז המה: כי אם הטיב תיטיבו את דרכיכם ואת מעלליכם אם עשו תעשו משפט בין איש ובין רעהו: גר יתום ואלמנה לא תעשקו ודם נקי אל תשפכו במקום הזה ואחרי אלהים אחרים לא תלכו לרע לכם: ושבתי אתכם במקום הזה בארץ אשר נתתי לאבותיכם למן עולם ועד עולם: הנה אתם בטחים לכם על דברי השקר לבלתי הועיל: הנגב רצח ונאף והשבע לשקר וקטר לבצעל והלף אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם: ובאתם ועמדתם לפני בתי ה' אשר נקרא שמי עלי ואתם תצילו למען עשות את כל התועבות האלה: המערת פריצים הנה הבית הזה אשר נקרא שמי עלי ופנייכם גם אנכי הנה ראיתי נאם יקנז:

יא. מלבי"ם ירמיהו פרק ז פסוק ג - ה

175 (ג) כה אמר ה'. לא הביאה להעזרה הוא המעשה הטוב והנרצה, רק המעשים הטובים הם תנאי אל הביאה לעזרה, וז"ש הטיבו דרכיכם תחלה ואז ואשכנח אתכם במקום הזה (ואמר ואשכנח אתכם ר"ל אתכם עצמכם אשכנח פה, שעל ידכם אשכנח בבית לא על הבית רק עליכם, כענין (שמות כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם), אבל:

120 (ד) אל תבטחו לכם אל דברי השקר לאמר. אל תאמרו, כי היכל ה' הוא היכל ה', ר"ל אל תחשבו שמצד שהוא היכל ה' ונבנה לשם ה' עי"כ הוא היכלו, ר"ל שעיי"כ ישכן בו, לא כן, כי היכל ה' המה, ר"ל דרכיכם ומעלליכם הטובים (הנזכר בכתוב הקודם) הם היכל ה', ועל ידם ישכן שם בקדש, ומפרש:

180 (ה - ז) כי אם הטיב תיטיבו את דרכיכם. עי"י שתעשו משפט בין איש ובין רעהו וכו' אז ושכנתי אתכם במקום הזה. כי מעשיכם הטובים הם המעון לשכינת ה', היכל ה' המה, ועי"י כן תשכנו גם אתם בארץ עד עולם ולא תגלו ממנה.

130

יב. מלכים א, פרק ה, טז-כא

135 וישלח שלמה אל חירם לאמר: אתה ידעת את דוד אבי כי לא יכל לבנות בית לשם יקנז אלהי מפני המלחמה אשר סבבהו עד תת יקנז אתם תחת פפות רגלו רגלי: ועתה הניח יקנז אלהי לי מסביב אין שטן ואין פגע רע: והנני אמר לבנות בית לשם יקנז אלהי פאשר דבר יקנז אל דוד אבי לאמר בנד אשר אתו תחתיד על פסאף הוא יבנה הבית לשמי: ועתה צוה ויכרתו לי ארזים מן הלבנון ועבדי יהיו עם עבדיך ושכר עבדיך אתו לך ככל אשר תאמר כי אתה ידעת כי אין פנו איש ידע לכרת עצים פצדנים: ויהי פשמע חירם את דברי שלמה וישלח מאד ויאמר ברוך יקנז היום אשר נתן לדוד בן חכם על העם הרב הזה:

140

145

יג. מלבי"ם, מלכים א פרק ה, יז-יט

145 (יז) אתה ידעת. הקדים התנצלות על דוד אביו שלא התעסק בדבר הגדול הזה, כי לא היה זה מרפיין ידים, רק שהיה טרוד תמיד במלחמותיו. ויש בזה ג' כונות, אם כפשוטו שלבנות בנין גדול כזה צריך עת שלוח ושקט...ועוד ענין שלישי בארתי בדרושי ארצות השלום, כי באשר עיקר המצוה הזאת אינה הבנין עצמו רק אם יבנו הבית יהיה לשם ה' בלבד מבלי שום פניה חיצונית שיכוונו להשיג על ידו איזה כבוד או תועלת לעצמם, וכמו שדייק פה במה שכתוב ג' פעמים לשם ה' אלהי, לשם ה' אלהי, לשמי, וידוע שקשה מאד על טבע האדם לעשות דבר שמצפה ממנו ריוח גדול ותועלת, ולא יפנה כלל להנאת

150

210

עצמו רק יעשהו לשם ה', כמ"ש שם באורך, וכבר הובטח דוד עי"י נתן שעיי בנין הבית ימצאו מנוחה מן האויבים, כמ"ש בברכות (ז ב) כל הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלים תחתיו שנא' (ש"ב ז, י) ושמתי מקום לעמי ישראל ונטעתי ושכן תחתיו ולא ירגז עוד ולא יוסיפו בני עולה לענותו, שהבטיח לו שאחרי יבנה הבית ימצאו מנוחה מאויביהם, וא"כ היה נמנע שיבנה דוד הבית בכוונה נקיה לשם ה' בלבד, באשר היה מצפה גי"כ התועלת שימצא ממנו לנוח מאויביו סביב שתו עליו כל היום, רק שלמה שבלי זה היה שלום בימיו, והובטח עי"י נתן שיהיה איש מנוחה, היה נקל לו לבנות הבית בכוונה שלמה מיוחדת לשם ה' מבלי שום פניה חיצונית. וז"ש אתה ידעת את דוד אבי כי לא יכול לבנות בית לשם ה' אלהי, ר"ל שלא היה יכול לבנותו בכוונה לשם ה' בלבד מבלי פניה חיצונית, מפני המלחמות אשר סבבוהו, והיה עולה בלבו בהכרח גי"כ תועלת עצמו שבונה הבית מפני המלחמה למצוא מנוחה מאויביו.... (יט) והנני אומר. ר"ל אני הוא שיכול לאמר לבנות בית לשם ה' אלהי, היינו בכוונה מיוחדת לשם ה' בלא שום פניה חיצונית, אחר שאין לי לקוות למצוא על ידי הבית מנוחה ממלחמות: כאשר דבר ה' אל דוד אבי שבנד אשר אתו תחתיד על כסאך. והוא כבר ימצא ממלכה נכונה בשלות השקט: הוא יבנה הבית לשמי. דייקא, לשם ה' ביחוד, שזה העיקר הנרצה בבנין הקדוש הזה:

יד. רבי שלמה מראדומסק - תפארת שלמה פרשת תרומה

בשם הבעש"ט מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי. היינו שכל איש צריך ליקח לעצמו מדות טובות לעבוד בהם הבורא ב"ה מכל אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי היינו מן התאוות החיצוניות אשר היצר מסיתו לאהב' ויראה רעה מאותה המדה יקח לעצמו לאהוב הבורא ב"ה וכן שאר המדות ובאמת כתבו הספרים הקדושים אלו ה"י עשו הולך בדרך התורה ה"י העבדות שלו יותר גבוה מבחי' העבדות של יעקב מפני כי הוא מסטרא דדינא קשי' ולבו ה"י פונה לכל התאוות רעות ואם ה"י מעלה זה לעבדות הבורא ה"י טוב מאד כידוע דלית נהורא אלא מתוך חשוכא. וזה גי"כ ביאור הפ' ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך בשני יצריך וכו'. ובה ז"ל מאמר הפ' יוצר אור ובורא חשך לכא' בריאה הוא עולם גבוה יותר מיצירה. אך האמת הוא כן מי שהוא בבחי' חשך ומגביר א"ע לבחי' אור הוא יותר טוב במעלה כי הוא בחי' עולם העליון שנקרא חשך כמ"ש ישת חשך סתרו.

טו. רבי שלמה מראדומסק תפארת שלמה - מועדים, הקדמה

במס' שבת דף ל' ע"א. בשעה שרצה שלמה להכניס הארון לבית קדשי קדשים דבקו שערים זה בזה כו' כיון שאמר זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדרה וידעו כל העם וכל ישראל שמחל לו כו'. ובתלמוד ירושלמי איתא שלקח שלמה ארונו של דוד והעמיד לפניו ואז נפתחו. הנראה בביאור הענין הטעם שנפתחו לפני ארונו של דוד. דהנה כבר בארנו במ"א על פי ויהי עם לבב דוד אבי לבנות בית. הפי' הוא כי שלמה המע"ה התנצל בזה לפני בניי שבחני דוד אביו לא היו צריכין כלל לבנות בהמ"ק על כי הוא היה מקדש ומטהר כל גופו ואיבריו והיו כבחי' בהמ"ק וכליו. וזהו ויהי עם לבב דוד אבי לבנות בית היינו שהבהמ"ק ה"י בלבבו. וז"פ ויאמר ד' יען אשר ה"י עם לבבך הטיבות כי היה עם לבבך. פי' יען אשר אתה כן במעלה יתירה שכת בהמ"ק הוא עם לבבך יותר טוב לפני מבנין אשר יבנה שלמה בנד. לכן כתי' להלן בנד אשר יהיה תחתידך הוא. יבנה הבית פי' שהוא לא ישיג מעלתך הגדולה לכן הוא צריך לבנות הבית כמבוי' במ"א. וז"ש שמחתי באומרים לי בית ד' נלך. היינו שהי' לו שמחה שאמרו לו כי הוא כמו בית ד' כי הוא המקדש כמו בהמ"ק. נמצא כי

מפני שבדוד המלך היה בו כל קדושת בהמ"ק לכן כשראו
השערים ארוננו נפתחו מיד.

טז. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב

צום השביעי - זה שלשה בתשרי, שבו נהרג גדליה בן אחיקם.
ומי הרגו - ישמעאל בן נתניה הרגו, ללמדך ששקולה מיתתן של
צדיקים כשריפת בית אלהינו.

יז. שמות פרק כה פסוק ח - ט

220 וַעֲשׂוּ לִי מִקֶּדֶשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם: כָּל אֲשֶׁר אֶנִּי מְרַאֶה אוֹתָךְ אֶת
תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תְּבִנֹת כָּל כְּלֵי וְכֵן תַּעֲשׂוּ:

רש"י: וכן תעשו - לדורות.

יח. תהלים פרק כז פסוק ז

225 אַחַת שְׁאַלְתִּי מֵאֵת יְקֹנֶק אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׁבִתִּי בְּבֵית יְקֹנֶק כָּל יְמֵי
חַיִּי לַחַיּוֹת בְּנֶעֱם יְקֹנֶק וּלְבָקֶר בְּהִיכְלוֹ:

יט. מלבי"ם תהלים פרק כז פסוק ז

230 אחת שאלתי מאת ה', איני שואל דברים רבים לפי התחדש
הצרכים, שיתחדש לכל אדם בכל עת שאלה אחרת, רפואה,
מזונות, הצלה מהאויב וכדומה, רק שאלה אחת שאלתי בעבר,
ואותה אבקש תמיד בעתיד, כי בשאלה זו כלולים כל השאלות,
והוא שבתי בבית ה' כל ימי חיי, השאלה ששאלתי אודות שבתי
בבית ה' רק אותה אבקש, שעל ידה אגיע לכל הצרכים
הפרטיים.

כ. שמות פרק כה, פסוקים י-כב

235 וַעֲשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים וְחָצִי אֶרְפוֹ וְאִמָּה וְחָצִי רַחְבּוֹ
וְאִמָּה וְחָצִי קִמְתּוֹ: וְצִפִּיתָ אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמִחוּץ
וְצִפִּנּוּ... בְּטַבַּעַת הָאָרֶץ יִהְיוּ הַבָּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ: וְנָתַתָּ אֶל
הָאָרֶץ אֶת הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֶתָּן אֵלֶיךָ ... וְעָשִׂיתָ שְׁנֵים עָרְבִים זָהָב
מִקְשָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קִצּוֹת הַכַּפֶּרֶת... וְהָיוּ הַכַּרְבִּים פְּרָשִׁי
240 כְּנָפִים לְמַעַל סִכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל הַכַּפֶּרֶת וּפְגִיחֵם אִישׁ אֶל
אֶחָיו אֶל הַכַּפֶּרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכַּרְבִּים... וְנוֹעְדָתִי לָךְ שֶׁם וְדַבַּרְתִּי
אִתָּךְ מַעַל הַכַּפֶּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכַּרְבִּים אֲשֶׁר עַל אֲרוֹן הָעֵדֻת אֶת כָּל
אֲשֶׁר אֲצַוָּה אוֹתָךְ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

**כא. כ"ק אדמו"ר מקאמרנא - היכל הברכה פרשת
תרומה, דף רטו ע"ב**

245 ... על כן היו שלושה ארונות, עץ באמצע הוא גוף האדם, ושנים
של זהב נגד אורות פנימיים ומקיפים, ואח"כ לשום בתוכו
התורה, כלומר מי שיש לו אור פנימי ואור מקיף משיג ידיעות
התורה. ובזה יהיה מדרגתו עד שינקה ויזכך גופו שיהיה
250 במדרגות נפש. ובזה תבין משה משה לא פסיק, כי הגוף שבין
אור פנימי ואור מקיף חוזר להיות ממש אור, והגוף לא היה
מפסיק כלל בין שני האורות... ובזה אמרנו בארון כתיב ועשו,
כי מצד משה לא היה צריך לשלושה ארונות, כי העץ לא מפסיק
כלל ולא היה בבחינת גוף, ולכן לא היה יכול לעשות הארון,
255 אלא הם עשו ולא משה, כי משה משה לא פסיק כלל, ואין שום
הפסק בין פנימי לחיצון המקיף.

**כב. הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ) - חיי עולם,
פרשת תרומה, עמ' 168-169**

260 וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת". כיוון
שזו תרומה - אין מתנה מסוימת שאפשר לדרוש מכל האנשים
בשווה; אדם צריך להעריך את עצמו, ולכן כל אחד נותן
תרומה אחרת. כשמסתכלים על רשימת התרומות, אפשר

לראות שמצד אחד היו שנתנו את אבני החושן, שבגודל בו הן
צריכות היו להיות, ודאי שחלק מהן היו יקרות מאוד, ומצד
שני היו שנתנו מתכלת וארגמן ועד לעזים, ששערן נחשב לפחות
אפילו מצמר כבשים; הדבר הגס ביותר שעדיין נכלל בגדר בגד
הוא שער עזים.

270 ההבדל בין המתנות הוא בשאלה כמה אדם מוכן לתת, וכנראה
שהשלמות של המשכן דורשת את כל סוגי הדברים. היא
דורשת את העזים, והיא דורשת את הכסף הגדול: היא דורשת
דברים שצריך לחפש אותם במטמונים ושצריך לחזור אחריהם
בכל העולם, והיא דורשת עצי שיטים שכל אחד יכול לאסוף
ליד הבית. אין לאנשים מידה אחת שאפשר למדוד באותו אופן.
המבנה של המשכן מבוסס על כך שהכלל השלם של עם ישראל
בונה אותו, וכל אחד יכול לתת את חלקו, מהחומרים הכי
275 פשוטים עד ליקרים ביותר. אי אפשר לתבוע מאף אחד, מפני
שאי אפשר לדעת מה החלק שיש לו בבניין, וזה מה שיוצר את
ה"ושכנתי בתוכם" בצורתו הנכונה ביותר.